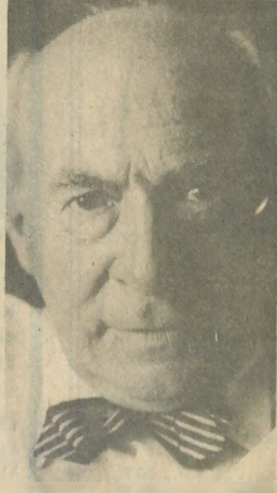

Muhsin Ertuğrul'un önemi ve değeri

MUHSİN Ertuğrul daha yaşarken yakın çağlar kültür hayatımızın efsaneleşmiş kişiliklerinden biri haline gelmişti. Hatta denilebilir ki ömrünün son yirmi yılında gerçek kişiliği bütünüyle efsane kişiliğinin gölgesinde kalmıştır. Muhsin Ertuğrul'un tiyatrocusu ve sinemacı kişiliklerini de birbirinden ayırmak zordur. Ama buna rağmen tiyatrocusu kişiliği efsaneleşirken, sinemacı kişiliği tıpkı gerçek kişiliği gibi gitgide gölgeye itilmiştir.

Muhsin Ertuğrul'un şöhreti ve saygınlığı ne çok iyi bir sinema yönetmeni olmasından, ne de tiyatrodaki büyük bir yaratıcılık ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. 1922'den 1940 yılına kadar Türkiye'nin tek film yönetmeni olduğu halde, bu süre içinde çevirdiği 23 filminden hiçbirini bir sinema eseri olarak pek ciddiye almak mümkün değildir. Bu filmlerin en çok üzerinde durulanları "Bir Mil-

let Uyanıyor" ile "Bataklı Damın Kızı Aysel", Ertuğrul'un bunlara kattığı kendi değerlerinden çok, hangi yabancı etkileri nasıl uygulamaya çalıştığı ile söz konusu olmuşlardır.

Sinemada da, tiyatrodaki gibi Muhsin Ertuğrul kendi yaratıcılığında çok, Türkiye'nin kültürde Batılaşmasının öncülerinden ve Batı usulü yaşamın ısrarlı savunucularından biri olarak önem kazanmıştır. Kültürde Batılaşma tek parti döneminin resmî siyaseti olduğunda, Muhsin Ertuğrul ülkemiz sinema ve tiyatrosunda bu siyaseti uygulamanın mutlak hâkimi ve tek şefiydi. Çok partili düzene geçildikten sonra, halk yığınları siyaset alanına kültürel ağırlıkların bastırmaya başlayınca, Muhsin Ertuğrul sinema ve tiyatrodaki iktidarından düşmüş, daha sonra kaybedilmiş bir kültür davasında direnen azınlıkların bayrağı haline getirilmişti.

1950'li yıllarda Lütfi Akad Türkiye'nin maddî şartlarına uygun bir sinema dili geliştirmenin öncüsü olmuş, 1960'lı yıllarda Metin Erksan filmlerine bir yaratıcı tavır, kişisel boyut katmayı başarmış, 1970'li yıllarda ise Yılmaz Güney Türkiye'de gerek halk gerek aydınlar arasında sinemanın en etkin sanat olma sa-

vasını kazanmıştı. Akad, Erksan, Güney, Türkiye'de sinema sanatını Muhsin Ertuğrul'un başlayıp bıraktığı yerden çok ilerilere ve yükseltilere taşıdılar, kendi kültürümüzün sinemada benliğini bulmasına yol açtılar.

DEĞİŞEN TEK ŞEY

Fakat, aynı şeyleri tiyatroya için de söylemek pek mümkün olmasa gerek. M. Ertuğrul'un davası Batı kültürünü sahne yoluyla halka iletebilmek, bunun için de mümkün olduğu kadar çok tiyatro sahnesi açabilmektir. Bugün de tiyatroyun temel sorunlarına eğilenlerin bundan çok farklı bir düşüncede olmadıkları görülmektedir. Haldun Taner'in Türk geleneksel seyirlik oyunlarından yararlanıp bir Türk tiyatrosu geliştirme çabaları, Güngör Dilmen'in özgün bir tiyatro için eski Anadolu kültürlerinde çerkeç arama gayretleri, Haşmet Zeybek'in köy oyunlarına başvurması, ilgi çekici, ama yaygınlaşamayan çalışmalar olmuştur. Sahnenin özgün bir kültür yaratılması amacıyla kullanılması değil, kültür ithali için bir giriş kapısı sayılması baskın çıkmıştır. Değişen tek şey tiyatro Peygamberliğin den Shakespeare'in indirilip Brecht'in bindirilmesi olmuştur.

Bu açıdan bakıldığında Muhsin Ertuğrul sinemada çok gerilerde bırakılmışsa da tiyatrodaki, biçimsel bazı görünüşler bir yana, esasta henüz aşılamamıştır. Her semte sinema, her eve televizyon girdiği bir dönemde, hâlâ tiyatroyu halka götürme çabalarından söz edilmesi, bu kaybedilmiş davada Muhsin Ertuğrul'un bayrak yapılmasına acılı bir anlam katmaktadır. Muhsin Ertuğrul'un efsanevi kişiliğini ulaştırmak istediği amaçlar belirlemektedir. Ama yakın çağlar kültür hayatımızdaki gerçek kişiliğini elde ettiği, sonuçlarla değerlendirmeyi uygun bulanlar da olacaktır.

5. 5. 79

